

Motion till riksdagen 2019/20:3092

av **Kristina Axén Olin m.fl. (M)**

Fler skickliga lärare och en lärarutbildning av hög kvalitet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en gemensam grund för vilka krav som ska gälla för respektive KPU-inriktning och bedömning av behörighet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att disputerade som läser till lärare ska ha en kortare utbildningstid än i dag och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om karriärtjänster och karriärtjänster i utanförskapsområden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla lärare ska omfattas av en individuell kompetensutvecklingsplan och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett professionsprogram för lärares fortbildning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa antagningskraven på lärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en moderniserad lärarutbildning med nya moment och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att koncentrera lärarutbildningen till färre lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler vägar in till läraryrket och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett tillfälligt undantag från lärarlegitimation för pensionerade lärare och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser för fler lärare i svenska som andraspråk och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta fjärrundervisning i fler ämnen och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skolans digitalisering och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvalitet och mål för den verksamhetsförlagda lärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre villkor för VFU-handledare och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur nyutexaminerade lärare kan få en bättre introduktion till läraryrket och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärares kompetens gällande elever med neuropsykiatriska funktionsvariationer och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förkorta KPU till ett år och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för lärarutbildningar på högpresterande skolor och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öppna upp för fristående lärarutbildningar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Lärarna är nyckeln till att alla elever ska klara skolan med framgång. Det är därför av största vikt att lärarutbildningens innehåll går hand i hand med de utmaningar skolan står inför. Flera viktiga steg har tidigare tagits för att stärka läraryrkets status och lärarnas kompetens. Mellan 2006 och 2014 sjösattes en ny och modern lärarutbildning. Lärarnas kompetens stärktes därtill med två lärarlyft, ett matematiklyft och en karriärtjänstreform.

Internationella undersökningar visar att svenska lärare använder en mindre andel av sin tid till undervisning jämfört med andra länder. Skolverket pekar på att svenska lärare lägger över två timmar per dag på administration och uppgifter relaterade till ordning och omsorg. Det handlar exempelvis om att iordningställa lokaler, behandla ledighetsansökningar, agera rastvakt och övervaka omklädningsrum. Det är tid som skulle kunna användas till lärande, lektionsförberedelser och till att ge stöd åt dem som behöver det mest. Moderaterna välkomnar de satsningar på lärarassistenter som gjorts för att underlätta lärarnas administrativa arbete.

Men mer behöver göras för att lärarna ska kunna lägga mer tid på sitt kärnuppdrag: undervisningen. Skolverket bör därför fortsätta att se över lärarnas tidsanvändning och lämna förslag på hur mer tid kan frigöras till planering, kvalitetssäkring och undervisning.

Ett attraktivt läraryrke

Skickliga lärare ska ha bra betalt och Sveriges lärare ska känna sig trygga med att de riktade lönehöjningar som görs i dag ska fortsätta att gälla. För att göra läraryrket mer attraktivt behövs även möjligheter att göra karriär och utvecklas i yrket. Allians-

regeringen införde därför karriärlärartjänster och målet var att fler än var femte lärare med pedagogisk högskoleexamen skulle få möjlighet till en förstelärartjänst.

Regeringen har nu stoppat den utbyggnaden. Det är beklagligt. I stället behöver karriärlärarysystemet fortsätta att byggas ut.

Moderaterna vill att den höjning av lärarlönerna med tre miljarder kronor som nu gjorts ska ligga kvar. Samtidigt är sättet regeringen genomfört höjningen på problematiskt. De lärare som inte är förstelärare delas upp i svårdefinierade kategorier och det är svårt att motivera för de fåtal som inte inkluderas i satsningen. Förskollärare i mindre fristående förskolor är ej heller inkluderade liksom lärare på komvux och svenska för invandrare. I takt med att medel frigörs då lärare exempelvis går i pension eller dylikt ska dessa användas för att genomföra lönehöjningar inom ramen för karriärlärarysystemet. Alla lärare som i dag har fått en höjd lön ska samtidigt vara trygga i att deras lönehöjningar ligger kvar under deras lärarkarriär.

Att vara lärare i dag kräver att man ständigt vidareutvecklar sin kompetens och fyller sin kunskapsbank. Kunskap är i många avseenden en färskvara och det gäller inte minst kunskapen om att lära ut. Vi vill därför att Skolverket får ett nytt uppdrag att se över hur alla skolhuvudmän kan åläggas krav på att ge alla lärare en individuell kompetensutvecklingsplan för att garantera regelbunden fortbildning. På sikt är det rimligt med ett krav på regelbunden fortbildning för bibehållen lärarlegitimation.

Ett professionsprogram som säkerställer lärares kompetensutveckling bör även inrättas. Vi anser att programmet bör utgå från gemensamma nationella målsättningar för att säkerställa kvaliteten och möjlighet till uppföljning av programmet. Det är viktigt att programmet också synkroniseras med systemet för karriärtjänster.

En modern lärarutbildning

För att öka lärarkompetensen behöver lärarutbildningen förbättras och moderniseras. Det ställs nya krav på lärarna i och med att de behöver kunna hjälpa elever med speciella behov och möta det ökande antalet elever som inte har svenska som modersmål. Specialpedagogik, NPF (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar) och svenska som andraspråk borde därför vara kompetenser som alla lärare har. Även ledarskapsutveckling och kunskap om metodik och didaktik i en digital skolmiljö behövs på en modern lärarutbildning. Vi vill därför ge ett nytt uppdrag till Universitetskanslersämbetet (UKÄ) att utreda hur dessa delar kan ingå som obligatoriska moment på utbildningen.

Vi vill skärpa antagningskraven på lärarutbildningen och införa särskilda behörigheter för olika lärarutbildningar, både när det gäller kurser och betyg på kurser. En blivande matematiklärare bör exempelvis ha krav på högre betyg inom just matematik än en blivande svensklärare. Antagningen bör också kompletteras med ett lämplighetsprov. Det är ett sätt för sökanden att höja värdet av betygen genom en bedömning av kommunikativ och interaktiv förmåga, förmåga att ta en ledarroll och motivation för läraryrket.

I dag krävs det mellan 4 och 5 års studier för att få en lärarexamen. För att göra det lättare för dem som skulle vilja läsa utbildningen på kortare tid bör möjligheten att läsa lärarutbildningen med förhöjd studietakt införas. Vilken studietakt som anses lämplig utan att kvaliteten försämras kräver en utredning, men bör landa i att utbildningstiden för de som väljer en förhöjd studietakt kan förkortas med minst ett år.

Över tid har den lärarledda undervisningstiden på lärarutbildningen minskat. För 40 år sedan hade lärarstudenterna i snitt 24 timmar lärarledd tid i veckan, vilket har sjunkit till mindre än 8 timmar per vecka i dag. Moderaterna vill därför se över hur den genomsnittliga lärarledda utbildningstiden kan utökas.

Det är viktigt att god ämneskunskap hos lärarna premieras och att den bedöms på samma sätt, oavsett om man tillförskaffat sig den inom lärarprogrammet eller på en annan utbildning. Ämnesstudierna inom lärarutbildningarna bör därför läsas gemensamt med enstaka kurser. Det innebär att alla som exempelvis läser matematik kan göra det tillsammans, oavsett om man går lärarutbildningen eller ett annat program. Det berikar studenterna och studierna samtidigt som det ger behörighet till forskarkurser. Det ger också ökade möjligheter att växla mellan läraryrket och andra yrken.

OECD har rekommenderat Sverige att man överväger att minska antalet lärosäten som erbjuder lärarutbildningar för att kunna höja kvaliteten. Moderaterna anser att en översyn i syfte att konsolidera landets lärarutbildningar och koncentrera dem till färre lärosäten vore välkommen.

Åtgärder för att minska lärarbristen

Den akuta lärarbristen är ett av de största hoten mot våra möjligheter att stärka elevernas kunskaper i skolan. Intresset för att läsa en kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) har ökat under de senaste åren. 2013 sökte 2 522 stycken till en KPU-utbildning. År 2016 hade den siffran nästan fördubblats till 4 448 sökande. Detta är en glädjande utveckling som visar att fler vill vara med och göra skillnad i våra barns lärande.

Men siffror från riksdagens utredningstjänst (RUT) visar att nära 1 900 av de 4 448 sökande inte var behöriga och ofta saknar de bara några enstaka högskolepoäng. Orsaken till detta är stelbenta regelverk som begränsar möjligheterna för ämnes- och yrkeskunniga att kunna bli lärare. Bland annat ställer lärosätena olika förkunskapskrav och gör olika bedömningar av behörigheter. Det är regler som måste förändras, utan att kvaliteten försämras.

Moderaterna föreslår därför att lärosätena, i samråd med Skolverket, ska få i uppdrag att ta fram en gemensam grund för vilka krav som ska gälla för respektive KPU-inriktning och hur behörigheten ska bedömas.

Moderaterna vill också se en utökad användning av antagningsprincipen antagen med villkor. Vi vill att denna period förlängs med hela utbildningen. Detta skulle innebära att personer som i dag är högt akademiskt meriterade och andra yrkesskickliga inte hindras att påbörja en KPU-utbildning enbart på grund av avsaknad av ett par högskolepoäng. Moderaterna föreslår också att disputerade som läser till lärare ska ha en kortare utbildningstid än i dag.

Korta KPU till ett år

För att möta behovet av rekrytering behöver fler vägar till läraryrket öppnas där människor med rätt ämneskunskaper men utan lärarkompetens bereds möjlighet att ta sig in. Ett viktigt redskap för detta är KPU-utbildningen (kompletterande pedagogisk utbildning) som idag genomförs på 1,5 år.

Men redan idag finns alternativa lösningar som underlättar såväl interaktionen mellan teori och klassrumspraktik och som gör att lärarstudenterna blir klara redan på

ett år. Försöksprojektet Brobyggaren vid Göteborgs universitet är ett sådant exempel. Lärarstudenterna, som har färdig akademisk examen, läser här 90 hp med förhöjd studietakt, det vill säga 125 procent. Detta möjliggörs genom att lärarstudenterna genomför sin VFU (praktikperiod, 30 hp) parallellt med de akademiska studierna.

Moderaterna vill permanenta och öppna upp för fler lärosäten att erbjuda en KPU-utbildning med förhöjd studietakt så att akademiker och yrkesverksamma kan läsa in en lärarlegitimation på ett år, det vill säga två terminer istället för tre terminer. Detta förslag underlättar och kortar vägen till läraryrket.

Utbildningsprogrammet Teach for Sweden kombinerar studier i bland annat ledarskap med praktik för blivande lärare. Moderaterna vill se över hur programmet fortsatt kan stärkas för att fler ska utbilda sig till lärare.

Underlätta anställning av pensionerade lärare

När det på kort tid kommer många nya elever till skolan behöver vi använda alla resurser vi har. Inte minst pensionerade lärare. Med dagens regler skulle många pensionerade lärare inte få göra sitt jobb och till exempel sätta betyg, eftersom de saknar lärarlegitimation. Dessa stelbenta regler står i vägen och är ett slöseri med kompetens och resurser. Moderaterna vill därför införa ett tillfälligt regelverk som ser till att pensionerade lärare ska kunna anställas som ordinarie lärare på skolor.

Insatser för fler lärare i svenska för invandrare

Svenskundervisning för invandrare är viktigt både för samhället och för den enskilda individen. Dessvärre är det brist på lärare i svenska för invandrare och om två år beräknas det behövas ytterligare 4 800 examinerade lärare i svenska för invandrare.

Endast ett fåtal lärosäten erbjuder yrkesverksamma lärare och lärarstudenter att läsa de kurser som krävs för att bli behörig som lärare i svenska för invandrare över sommaren.

Vi anser därför att de lärosäten där lärarutbildningen finns i dagsläget även bör erbjuda kurser i svenska som andraspråk över sommaren för att möta de växande behoven.

I dagsläget är enbart var tredje gymnasielärare i svenska som andraspråk behörig. Inget annat ämne har en så liten andel behöriga lärare. Endast tolv lärosäten har examenstillstånd och därmed möjlighet att bedriva kurser i svenska som andraspråk. Därför vill vi utreda möjligheten att införa distanskurser i svenska som andraspråk, som ska kombineras med praktik ute i verksamhet inom svenska för invandrare. Det möjliggör att lärare i hela landet får förutsättningarna som krävs för att bli behöriga att bedriva svenskundervisning för invandrare.

En bättre lärarpraktik och introduktion till läraryrket

Den verksamhetsförlagda utbildningen är lärarstudenternas första möte med eleverna i klassrummet. Genom VFU-perioden får lärarstudenterna inte bara en inblick i en lärares praktiska arbete utan framför allt en möjlighet att omsätta teoretiska kunskaper från lärarutbildningen i en klassrumsnära praktik. För många lärarstudenter är detta en värdefull tid som visar såväl läraryrkets möjligheter som utmaningar.

Men UKÄ konstaterar också att mer behöver göras för att höja kvaliteten av lärarstudenternas VFU-perioder. Utvärderingen visar att det råder en generellt stor brist på VFU-handledare, och särskilt stor är bristen i gymnasieskolan. Bristen på utbildade VFU-handledare gör det svårare att upprätthålla en hög och jämn kvalitet under lärarstudenternas VFU-perioder.

Moderaternas målsättning är att alla lärarstudenter ska mötas av utbildade VFU-handledare. Vi vill därför att de lärosäten där lärarutbildningen finns i dagsläget, i högre utsträckning än i dag, erbjuder handledarutbildning på distans. Detta vore en viktig åtgärd för att snabbt öka andelen VFU-handledare med handledarutbildning.

Moderaterna föreslår också att UKÄ får i särskilt uppdrag att, inom ramen för de reguljära utvärderingarna av lärarutbildningarna, noggrant följa kvaliteten av lärarstudenternas VFU-perioder samt föreslå åtgärder för hur kvaliteten kan fortsätta att höjas. Det är också viktigt att se över hur de nyutexaminerade lärarna kan få en bättre introduktion till läraryrket. Moderaterna vill därför tillsätta en utredning som ska lämna förslag på hur fler lärarstudenter kan rustas bättre och introduktionen till yrket kan bli enklare. Slutligen måste de lärare som arbetar som VFU-handledare få bättre villkor och förutsättningar för att kunna utföra sitt uppdrag.

Möjliggör för lärarutbildningar på högpresterande skolor

För att lindra lärarbristen och utbilda fler skickliga lärare vill Moderaterna möjliggöra skolförlagda lärarutbildningar, likt det brittiska konceptet med School Direct. Det betyder att skolor, som av Skolinspektionen har fått högsta betyg och under lång tid kan påvisa en mycket god kvalitet, ska kunna anställa obehöriga lärare och i direkt anslutning till anställningen erbjuda en skolförlagd lärarutbildning som ger lärarstudenten en lärarlegitimation. Vidare ska ett krav på skolorna vara att lärarstudenterna undervisas och handleds av särskilt kvalificerade lärare, exempelvis lektorer eller förstelärare.

Lärarstudenterna ska ha en färdig akademisk examen inom de ämnen som man ska undervisa i och därutöver ha lägst ett C i betyg i sitt huvudämne, exempelvis matematik, svenska eller i ett NO-ämne.

Öppna upp för fristående lärarutbildningar

Kraven är, och ska förbli, höga när det gäller tillstånden att driva lärarutbildning. I dag är det dock onödigt svårt att få tillstånd att driva KPU om man inte samtidigt har en lärarutbildning, något som kraftigt hämmar möjligheten för fler aktörer att växa fram.

Moderaterna har tidigare uppmanat regeringen att skyndsamt kartlägga de hinder som begränsar fristående aktörer från att starta och bedriva KPU. Det behovet kvarstår.

Fler lärarassistenter för att vända resultaten i skolor i utsatta områden

Allt fler skolor anställer nu lärarassistenter för att avlasta lärarna med administrativt arbete så att de kan fokusera på kärnverksamheten – undervisningen. Arbetsuppgifterna handlar om att organisera nationella prov, boka lokaler, planera in föräldrasamtal, frånvaroadministration med mera. Detta är en positiv utveckling och bidrar till att

uppvärdera läraryrket. Jobbet som lärarassistent kan också vara en första väg in i skolans värld för ungdomar.

I utsatta områden är behovet av administrativ avlastning ofta särskilt stort. Undervisningen kräver mer tid och det finns fler elever med sociala problem som kräver extra mycket samverkan mellan elevhälsa, föräldrarna och andra myndigheter. Arbetsmiljön för lärarna på dessa skolor är också en anledning att många skickliga lärare väljer bort att jobba där, då timmarna inte räcker till för att klara den höga arbetsbelastningen. Därför bör möjliggöras för fler lärarassistenter att anställas i skolor som ligger i landets mest utsatta områden.

Fjärrundervisning

Alla elever i Sverige ska ha tillgång till en skola av hög kvalitet, oavsett var i landet de bor. På mindre orter möter dock skolorna andra utmaningar än skolor i större städer. Fjärrundervisning, som innebär att läraren undervisar elever via videolänk i realtid, gör det möjligt för små skolor att fortsätta erbjuda undervisning i alla ämnen i stället för att stänga ner och tvinga elever att flytta eller resa långt för att få sin undervisning. Moderaterna vill därför att fjärrundervisning ska vara tillåtet i alla ämnen.

En strategi för skolans digitalisering

En modern kunskapsskola förutsätter tillgång till moderna verktyg. Rätt använt kan it i skolan öppna nya möjligheter till en förenklad administration, pedagogisk utveckling och bättre stöd till elever i behov av särskilt stöd. Men det förutsätter att skolan och lärarna har den kompetens och kunskap som krävs för att fullt ut dra nytta av teknikens möjligheter. Dessutom bör investeringar i ny modern teknik alltid föregås av en konsekvensanalys utifrån om tekniken höjer kunskapsresultaten samt om det finns andra mer effektiva metoder att åstadkomma högre kunskapsresultat.

I dag finns stora skillnader i graden av digitalisering mellan olika skolor. För att säkerställa att alla elever får samma förutsättningar till en modern kunskapsskola behövs en strategi för digitalisering av skolan och ett råd av experter för skolans digitalisering.

Regeringen beslutade 2017 om en nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har lett arbetet att ta fram en nationell handlingsplan i samverkan med olika aktörer, däribland Skolverket. Den 18 mars 2019 överlämnade SKL en rapport med förslag på nationella initiativ till regeringen i syfte att stödja arbetet med skolväsendets digitalisering. Moderaterna anser att regeringen snarast bör tillse att förslagen genomförs. Därtill vill Moderaterna betona vikten av

- stöd för att huvudmän ska kunna välja digitala verktyg som höjer kunskapsresultaten
- stöd till utbyggnad av digital infrastruktur i skolan
- fortbildning för lärare med fokus på digitala lärverktyg
- att Skolverket tillsammans med lärosätena tar fram metodik och utbildningar i syfte att stötta lärares användning av digitala lärverktyg
- att Skolverket får i uppdrag att stötta utveckling och spridning av framgångsrika metoder

- alla lärare ska få med sig kunskap om metodik och didaktik i en digital skolmiljö från lärarutbildningen, inklusive digitala lärverktyg
- forskning om digitala metoder i skolan
- att förskolan får ett uppdrag att aktivt arbeta för ett likvärdigt digitalt lärande
- att förskollärares it-kompetens säkerställs i utbildning och fortbildning.

Kristina Axén Olin (M)

Maria Stockhaus (M)

Noria Manouchi (M)

Ulrika Heindorff (M)

Marie-Louise Hänel Sandström (M)

Ann-Britt Åsebol (M)